

Resmi Burslu Statüde Yurt Dışına Lisansüstü Eğitime Gönderilen Öğrencilerin Karşılaştıkları Sorunlar ve Çözüm Önerileri*

Semih AKTEKİN**

Ferhat KARATAŞ***

Geliş Tarihi (Received): 13.09.2019 – Kabul Tarihi (Accepted): 10.12.2019

Öz

Bu araştırmanın amacı; 1416 sayılı Kanun kapsamındaki Millî Eğitim Bakanlığı yurt dışı burs programı ile yurt dışına gönderilen bursiyerlerin karşılaştıkları sorunları tespit etmek ve bu sorunlara yönelik çözüm önerileri getirmektir. Çalışma için Amerika Birleşik Devletleri ve İngiltere’de öğrenim gören 20 bursiyerle mülakat yapılmıştır. Çalışma esnasında yurt dışında bulunan bursiyerler ile telefon yoluyla, yurt içinde bulunan bursiyerler ile ise yüz yüze görüşme yapılmış ve veriler ses kayıt cihazı ile kayıt altına alınıp bilgisayar ortamında yazılı hale getirilmiştir. Görüşmelerden elde edilen veriler ışığında bursiyerlerin karşılaştıkları sorunlar kişisel/ailevi, akademik, dil kaynaklı, kültürel ve kurumsal sorunlar olmak üzere beş farklı tema altında analiz edilmiş ve her bir tema altında bursiyerlerin yaşadıkları sorunlar detaylandırılmıştır. Araştırmadan elde edilen verilere göre bursiyerlerin en çok ekonomik konular ile eğitim sisteminin farklılığı, yurt içi dil eğitimi, yemek ve sosyal iletişim konularında sorun yaşadıkları görülmüştür. Çalışmada bursiyerlerin yaşadıkları sorunlara yönelik olarak farklı çözüm önerileri sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: 1416 sayılı Kanun, Yurt dışı eğitim, YLSY, MEB yurt dışı bursları, resmi burslu öğrenciler

---

* Bu makale, Doç. Dr. Semih AKTEKİN’in danışmanlığında, Ferhat KARATAŞ tarafından 2018 yılında hazırlanan ‘Yurt Dışına Bursiyer Olarak Gönderilen Öğrencilerin Karşılaştıkları Sorunlar ve Çözüm Önerileri (Amerika Birleşik Devletleri ve İngiltere Örneği)’ başlıklı Millî Eğitim uzmanlık tezinden üretilmiştir.

**Doç. Dr., Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Tarih Bölümü Öğretim Üyesi, semih.aktekin@hbv.edu.tr, ORCID ID: 0000-0001-7011-989X

***Millî Eğitim Uzmanı, Millî Eğitim Bakanlığı, Yükseköğretim ve Yurt Dışı Eğitim Genel Müdürlüğü, ferhat.karatas@meb.gov.tr, ORCID ID: 0000-0002-2527-6041

The Problems Faced by Students Sent Abroad for Postgraduate Studies as Scholar and Suggested Solutions

Abstract

The purpose of this research is to identify the problems faced by students sent abroad with the scholarship of Ministry of National Education (MoNE) within the scope of the Law No 1416 and to propose solutions for these problems. The study was carried out by interviewing 20 sponsored students studying in United States of Amerika and United Kingdom. Face-to-face interviews were made with sponsored students who are in Turkey and phone interviews were done with ones who study abroad. The problems faced by sponsored students were analyzed under five different themes; personal/family, academic, linguistic, cultural and institutional. The problems under each theme were presented in detail. According to the research results, it was determined that sponsored students have had financial problems, problems with language education in Turkey, difference between education systems, food and communication. In the research some solutions and some recommendations have been made for the observed problems.

Keywords: Law no.1416, Overseas education, YLSY, MoNE study abroad programme, State sponsored students

Giriş

Günümüzde bilimsel ve teknolojik gelişmelere dayalı kalkınma modelinin öncü unsuru sayılan beşerî sermaye, kalkınma odaklı ülkelerin öncelikleri arasındadır. Nitelikli insan gücü olarak da tanımlanabilecek beşerî sermayenin gelişimi için öncelikle eğitim alanında yatırım yapılması gerekmektedir. Bu sebeple özellikle gelişmekte olan ülkelerin beşerî sermaye eksikliğini gidermek için eğitim alanında yaptığı yatırımların başında yurt dışı eğitim gelmektedir. Nitelikli insan gücünün yetiştirilmesi için ise ülkemizin farklı kurumları yurt dışına öğrenci göndermekte ya da yurt dışı eğitim konusunda öğrencileri yönlendirmektedir. Bu kurumlar içerisinde başta Millî Eğitim Bakanlığı (MEB) olmak üzere, Yükseköğretim Kurulu (YÖK) ve Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu (TÜBİTAK) yer almaktadır. Her bursun kendine özgü amacı ve şartları olmakla beraber Millî Eğitim Bakanlığı'nca 1416 sayılı Kanun'a dayalı olarak verilen yurt dışı bursu, diğerleri arasında geçmişi çok önceye dayanan burs olarak öne çıkmaktadır (MEB, 1929).

Geçmişi çok öncesine dayanmakla beraber, 2006 yılında hayata geçen "5 yılda 5000 bin öğrenci" projesi sayesinde 1416 sayılı Kanun ile yurt dışına gönderilen öğrenci sayısında önemli artış yaşanmıştır (MEB, 2016). Özellikle son iki yıldır ülke/bölge uzmanları yetiştirmek üzere yurt dışına gönderilen öğrencilerle beraber öğrenim görülen ülke sayısı 49'a yükselmiştir (MEB, 2018). Ancak yıllardır devam eden bu programda öğrencilerin büyük çoğunluğu tercihini ABD ve İngiltere yönünde kullandığı için ABD ve İngiltere'de öğrenim gören bursiyerlerin sayısı yurt dışında öğrenim gören toplam bursiyer sayısının çoğunluğunu oluşturmaktadır. 2018 yılı verilerine göre yurtdışında burslu olarak öğrenim gören 3850 bursiyerin 1075'i İngiltere'de, 998'i ABD'de öğrenim görmektedir (MEB, 2018).

Yurt dışı eğitim bireysel ve toplumsal açıdan birçok kazanım sağlamakla beraber, bu eğitim esnasında öğrenciler birtakım sorunlar yaşamaktadır. Alghamdi ve Otte (2016), yurt dışı eğitim fırsatlarının faydaları ve zorlukları üzerine alanyazında yer alan çalışmalarını gözden geçirmiş ve öğrencilerin yaşadıkları sorunları dil, sosyal uyum ve finansal sorunlar olarak gruplandırmıştır. Benzer şekilde Wenhua ve Zhe (2013) yaptıkları çalışmada alanyazın taraması yaparak öğrencilerin yaşadıkları sorunları uyum sorunlarını, psikolojik sorunlar, akademik sorunlar, sosyo-kültürel sorunlar, genel yaşam sorunları ve dil öğrenimi sorunları olarak gruplandırmaktadır. Bunlar içerisinde dil öğrenimi, finansal sorunlar, akademik ilerleme ve yurt özlemi uluslararası öğrencilerin yaşadığı başlıca sorunlar olarak belirtilmektedir.

Uluslararası öğrencilerin karşılaştıkları sorunlar birbirine benzer olmakla beraber

ülkelere, öğrencilerin geldikleri kültüre, öğrencilerin kişisel özelliklerine göre farklılık gösterebilmektedir. Yeh ve Inose (2003) Amerika’da öğrenim gören 359 uluslararası öğrenci üzerinde yaptıkları çalışmada, Avrupalı öğrencilerin Asyalı öğrencilere kıyasla kültürel etkileşimden kaynaklı sorunları daha az yaşadığını belirtmiştir. Çalışmada, Avrupalı öğrencilerin Amerikan kültürüne daha yakın olmasından dolayı ırkçılık ve ayrımcılığa Asyalı öğrencilerden daha az maruz kaldığı belirtilmektedir. Benzer şekilde Duru ve Poyrazlı (2007) Amerika’da öğrenim gören 229 Türk öğrenci üzerinde yaptıkları çalışmada, kültürel etkileşimden kaynaklı stresin cinsiyet ve yaşa göre önemli derecede değişmediğini ancak medeni duruma ve öğrencilerin kişisel özelliklerine göre önemli derecede değişiklik gösterdiğini ortaya çıkarmışlardır.

Burs kapsamında öğrencilerin yaşadığı sorunlar üzerine yapılan çalışmalara baktığımız zaman farklı çalışmalar yer aldığı görülmektedir. Gümüş ve Gökbel (2012) çalışmalarında eğitim müşavirlikleri/ataşeliklerinde yeteri kadar personel olmaması ve iş yoğunluğu nedeniyle koordinasyon sorunlarının yaşanmasını, buna bağlı olarak maaşların ve okul ödemelerinin zamanında yatırılmamasını, telefon ve e-postalara cevap verilmemesi ve gönderilen evrakların kaybolmasını bursiyerlerin yaşadıkları başlıca sorun olarak belirtmektedirler. Ayrıca New York, Londra gibi büyük şehirler için bursların yetersiz olması, doktora sürecinde gidiş-dönüş hariç ayrıca uçak bileti alınmaması, asgari ücretin de altında olan yurt içi burs miktarının yetersiz olması, yurt içinde sağlık konusunda yaşanan aksaklıklar ve kırtasiye yardımlarının yetersiz olması çalışmada belirtilen diğer önemli hususlardır. Ayrıca çalışmada Bakanlık bünyesinde nitelikli personel çalıştırılması, bursların yurt dışındaki büyük şehirlerde ve yurt içinde arttırılması, bursiyerlere sağlık güvencesi verilerek SGK kapsamına alınması, özlük haklarının YÖK doktora bursiyerleri ile eşit hale getirilmesi ve bursiyerlerin yurt dışına gitmeden adına gönderildikleri kurumların kadrolarına atamalarının yapılması yönünde öneriler yer almaktadır. Bir başka çalışmada Erden (2013) öğrencilerin yurt dışında öğrenim görebilecekleri üniversiteleri bulma konusunda kendilerine yardım edilmediğini ve akademik danışmanlarına ulaşmada zorluk yaşadıklarını, yurt içi dil kurslarının öğrencileri İngilizce sınavlara hazırlamada yetersiz kaldığını belirtmektedir. Ayrıca bürokratik aksaklıklar, bursların yetersizliği ve şehirlere göre dengesiz dağılımı, Bakanlık ve Müşavirlik ile yaşanan iletişim yetersizliği ve sorunlar, rehberlik ve danışma servisi eksikliği çalışmada bahsedilen diğer önemli sorunlardır.

Yukarıda bahsedilen sorunlardan da anlaşılacağı üzere yurt dışı lisansüstü öğrenim süreci, yurt içi öğrenim sürecine göre daha karmaşık bir yapı olarak öğrencilerin karşısına

çıkılmaktadır. Yeni bir ülke, kültür vb. diğer etkenlerin göz önünde bulundurulması öğrencilerin adaptasyonu ve verimliliği açısından büyük önem taşımaktadır. İnsan kaynağını güçlendirmek amacıyla büyük kaynakların ayrıldığı bu programda (MEB, 2018) bursiyerlerin yaşadığı sorunların en aza indirilerek verimliliklerinin arttırılması ve uzun vadede ülkeye sağlayacağı katkılar düşünüldüğünde bursiyerlerin bakış açıları ve görüşleri doğrultusunda sorunların tespit edilmesi, önemli başlıklar altında kategorize edilmesi ve bu sorunlara çözüm önerisi getirilmesi önem arz etmektedir. Bu amaçla araştırmada aşağıda yer alan sorulara yanıt aranmıştır:

- Yurt dışına bursiyer olarak gönderilen öğrencilerin karşılaştıkları kişisel/ ailevi sorunlar ve bu sorunlara yönelik çözüm önerileri nelerdir?
- Yurt dışına bursiyer olarak gönderilen öğrencilerin akademik açıdan yaşadıkları sorunlar ve bu sorunlara yönelik çözüm önerileri nelerdir?
- Yurt dışına bursiyer olarak gönderilen öğrencilerin dil konusunda yaşadıkları sorunlar ve bu sorunlara yönelik çözüm önerileri nelerdir?
- Yurt dışına bursiyer olarak gönderilen öğrencilerin kültürel açıdan yaşadıkları sorunlar ve bu sorunlara yönelik çözüm önerileri nelerdir?
- Yurt dışına bursiyer olarak gönderilen öğrencilerin kurumsal açıdan yaşadıkları sorunlar ve bu sorunlara yönelik çözüm önerileri nelerdir?

1. Yöntem ve Verilerin Toplanması

Araştırmada veri toplama aracı olarak mülakat tekniği kullanılmıştır. Araştırmada verilerin toplanması için yapılandırılmış görüşme formu kullanılmış, görüşmeler ses kayıt cihazı ve not alma tekniği ile kayıt altına alınmıştır. Görüşme formu Yükseköğretim ve Yurt Dışı Eğitim Genel Müdürlüğü'nde bulunan mevcut kaynaklar kullanılarak ve ilgili alanyazın taranarak oluşturulmuş, sonrasında yurt dışı eğitim üzerine çalışan uzmanlardan, ölçme ve değerlendirme uzmanları ile dil uzmanlarından alınan öneriler doğrultusunda görüşme formuna son şekli verilmiştir. Görüşme formu ile katılımcıların görüşleri kayıt altına alınmış ve yazılı hale getirilerek içerik analizi QSR NVivo 10 programı ile yapılmıştır.

Katılımcıların çoğu yurt dışında bulunduğu için görüşme öncesinde katılımcılarla görüşme zamanı üzerine görüşülmüş ve kendilerinin de uygun oldukları bir vakitte telefon üzerinden görüşmeler gerçekleştirilmiştir. İzinli olarak ya da farklı sebeplerle Türkiye'de bulunan bazı katılımcılar ile de yüz yüze görüşme gerçekleştirilmiştir. Katılımcılarla yapılan görüşme-

lerde gizlilik esas tutulduğu için görüşme yapılan katılımcılar K1, K2, K3 ... şeklinde kodlanmıştır. Ayrıca kodlar ile beraber katılımcıların ülke, öğrenim seviyesi ve cinsiyet bilgisine de yer verilmiştir. Katılımcılardan İngiltere’de öğrenim görenler “İNG”, ABD’de eğitim görenler “ABD”; Öğrenim seviyesi yurt dışı dil olanlar “YD”, yüksek lisans olanlar “YL”, doktora olanlar “DR”; Cinsiyeti erkek olanlar “E”, kız olanlar ise “K” şeklinde gösterilmiştir. . Araştırmanın çalışma grubu, ABD ve İngiltere’de öğrenim gören toplam 20 bursiyerden oluşmaktadır ve amaçlı örnekleme yöntemlerinden maksimum çeşitlilik örneklemesine göre oluşturulmuştur. ABD ve İngiltere’de öğrenim gören öğrenci sayısı Milli Eğitim bursiyelerinin büyük çoğunluğunu oluşturmaktadır. Toplam 3.850 bursiyerin 1.075’i İngiltere’de, 998’i ise ABD’de öğrenim görmektedir. Bu sebeple araştırmaya yön vermesi açısından ABD ve İngiltere’de öğrenim gören 20 katılımcı ile görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Çalışma grubuna yönelik bilgiler aşağıdaki tabloda yer almaktadır:

Tablo 1: Katılımcıların Kişisel Bilgileri

Katılımcı	Cinsiyet	Yaş	Medeni Durum	Çocuk Sayısı	Öğrenim Seviyesi	Öğrenim Görülen Ülke	Öğrenim Görülen Şehir/Eyalet
K1	Erkek	27	Bekar	-	Yüksek Lisans	İngiltere	Sheffield
K2	Erkek	31	Bekar	-	Doktora	İngiltere	Durham
K3	Kadın	29	Bekar	-	Doktora	İngiltere	Londra
K4	Kadın	27	Bekar	-	Yüksek Lisans	İngiltere	Oxford
K5	Kadın	30	Evli	1	Doktora	ABD	Illinois
K6	Erkek	28	Evli	0	Yüksek Lisans	ABD	Nebraska
K7	Erkek	34	Evli	1	Doktora	ABD	Indiana
K8	Erkek	30	Bekar	-	Yüksek Lisans	ABD	Texas
K9	Erkek	27	Evli	0	Yurt Dışı Dil	ABD	Houston
K10	Kadın	29	Bekar	-	Yurt Dışı Dil	ABD	Alabama
K11	Erkek	27	Evli	0	Doktora	ABD	Nebraska
K12	Kadın	29	Evli	0	Yüksek Lisans	ABD	Rhode Island

K13	Erkek	30	Evli	0	Doktora	İngiltere	Durham
K14	Erkek	31	Evli	1	Yüksek Lisans	İngiltere	Coventry
K15	Kadın	28	Evli	0	Yüksek Lisans	İngiltere	Oxford
K16	Erkek	30	Evli	2	Doktora	ABD	Arkansas
K17	Kadın	32	Evli	1	Doktora	İngiltere	Essex
K18	Erkek	32	Evli	2	Doktora	İngiltere	Bradford
K19	Kadın	27	Bekar	-	Yüksek Lisans	ABD	New York
K20	Kadın	26	Bekar	-	Yüksek Lisans	İngiltere	Reading

2.Bulgular

İçerik analizi sonucu elde edilen bulgular, bursiyerlerin yaşadıkları sorunlar ve bu sorunlara yönelik öneriler şeklinde gruplandırılarak her biri “kişisel/ailevi, “akademik”, “dil” , “kültürel” ve “kurumsal” olmak üzere 5 temel kategori altında değerlendirilmiştir.

2.1 Bursiyerlerin Kişisel/Ailevi Açından Yaşadıkları Sorunlara İlişkin Görüşleri

Görüşmeye katılan bursiyerlerin çoğu (n=14) ekonomik konularda sorun yaşadığını belirtmiştir. Ekonomik sorun olarak ise yurt dışı bursların yetersizliği, eş ve çocuk yardımının olmaması, yurt içi burslarının yetersizliği, öğrenim görülen şehrin pahalı olması bursiyerlerin belirttiği başlıca sorunlar olmuştur. Katılımcıların bu konudaki görüşleri şu şekildedir:

“Normalde mesela burs artması lazım ama birkaç yıldır burs artmıyor. Mesela ev kiralari artıyor ama bizim burs değişmiyor. Diğer şehirlerdeki arkadaşlar iyi para biriktiriyor ama Londra’da gerçekten bu mümkün değil.”(K3)

“Onun dışında aile ile alakalı ailenin topluma entegre olması için biraz daha halli bir şey gerekiyor. Hani aileye nasıl diyeyim, mesela İngilizce kurslara gönderiyorsunuz filan bu da ekstra masraf gerekiyor. Çocuğun da ayrı masrafları oluyor. Onun için en azından nasıl memurlukta varsa bu şekilde burslu öğrenciler için de evli olanlara mesela 200 dolar, %20 fazla, 1. Çocuk, 2. çocuk ona göre düzenleme yapılırsa ona göre maaş verilse evliler ona göre özellikle çocuklar rahat eder.” (K14)

Ekonomik sorunlar dışında katılımcıların değindiği diğer bir sorun (n=8) konaklamadır. Konaklama sorunu özellikle yurt dışı eğitim sürecinde yaşanan önemli bir sorun olmakla birlikte yurt içi dil eğitim sürecinde bu sorun yaşanabilmektedir. Katılımcılar bu sorunu şu şekilde ifade etmektedir:

“Mesela kalacak yer konusunda bayağı stres yaşamıştım. Yurt bulmak falan sıkıntılı oluyor. Özellikle Londra’da uygun fiyatlı bir yer bulmak sıkıntılı bayağı. Hani internetten araştırıyorsunuz sürekli ama güvenilir mi değil mi bilemiyorsunuz. O zamanlar bayağı strese girmiştim kalacak yer ayarlayamayınca.” (K4)

“Devlet şöyle bir şey yapabilir ben senin burs miktarını azaltıyorum ama yurt imkânı sağlıyorum diyebilir. Devletin her ilde devlet yurdu var değil mi? Her birinde kontenjan açılması zor değil. Biz çok sıkıntı çektik.” (K15)

Bursiyerlerin 6’sı (n=6) psikolojik sorunlar ile aile konusundaki sorunlardan bahsetmişlerdir. Psikolojik sorunların başında aile ve yurt özlemi, yalnızlık duygusu ve tazminat korkusu gelmektedir. Aile konusunda sorunların başında ise bursiyerlerin kendileri gibi bursiyer olmayan eşlerinden ayrı kalması, bursiyer olan eşlerin farklı ölkelerde öğrenim görmesi, bursiyer eşlerin aynı üniversiteden kabul almada noktasında sorun yaşaması, bursiyerlerin doğum sürecinde aile desteğinden eksik kalması ve ailelerin yurt dışı eğitim konusunda sorun çıkarması gelmektedir. Dile getirilen diğer önemli bir sorun (n=4) ise sağlıktır. Sağlık konusu bursiyerlerin daha çok eşlerini ilgilendiren bir sorun olmuş, özellikle eşlerin sağlık sigortasının karşılanmaması nedeniyle sorunlar yaşandığı dile getirilmiştir. Bu durumu *“Bir de sigorta içi sağlık noktasında, eşim hastalandığında sıkıntı oluyordu.”* (K6) şeklinde ifade etmiştir.

2.2 Bursiyerlerin Kişisel/Ailevi Açıdan Yaşadıkları Sorunlara İlişkin Önerileri

Görüşmeye katılan bursiyerler en çok ekonomik sorunlara (n=12) yönelik önerilerde bulunmuştur. Ekonomik sorunlara yönelik öneriler arasında burs miktarlarının düzenlenmesi, burs miktarlarına eş ve ocuk desteği eklenmesi ile eş ve çocuklar için sağlık sigortası ücretlerinin karşılanması gibi Bakanlığa yönelik öneriler yer almaktadır. Bakanlığa yönelik önerilerle beraber birikimli gelmek, birikim yapmak ve üniversitede çalışmak gibi bireysel önerilerde de bulunulmuştur. Ekonomik sorunlara yönelik öneriler içerisinde en çok dile getirilen konu burs miktarlarının düzenlenmesi (n=7) olmuştur. Katılımcılardan K12’nin görüşü şu şekildedir:

“ABD farklı eyaletlerden oluşuyor ve bu eyaletlerin kendine göre fiyatları, kuralları,

şartları var. Buna rağmen bütün eyaletlerde okuyan öğrencilere aynı miktarda burs verilmesi sorun yaratıyor. Örneğin Georgia'da oturuyor iken 2+1 eve 600 dolar, faturalarla birlikte 800 dolar ödüyorduk. 1000 dolar bize kalıyordu rahat rahat geçiniyorduk. Rhode Island'a geldikten sonra 1+1 eve 1000 dolar ödüyoruz. Fiyatlar iki katına çıktı eşim çalışma izni aldı çalışmaya başladı o sayede rahatladık. Bu konu göz önünde bulundurulursa en azından şehirlere göre bir katsayı verilerek burs ödenirse güzel olur.

Katılımcılar kişisel/ailevi sorunların çözümüne yönelik diğer bursiyerler ile iletişim halinde olunması yönünde (n=6) öneride bulunmuştur. Bu konuda K5'in görüşü şu şekildedir:

"Biz birbirimizle ne kadar iletişimde olursak, önden giden arkadaşlar geriden gelen arkadaşlara ne kadar sağlıklı bir şekilde aktarırlarsa bizim yaşadıklarımızı yaşamazlar, onlar daha kolay geçirirler."

Bursiyerler konaklama sorununa da yönelik önerilerde (n=4) bulunmuştur. Bakanlığın yurt içinde devlet yurtlarıyla ve yurt dışında üniversite yurtlarıyla anlaşması, yurt dışında Bakanlığın yurtlar açması ve bursiyerlerin güvenli bölgeleri araştırması katılımcıların konaklama sorunuyla ilgili belirttiği önerilerdir. Diğer önerilere baktığımız zaman gidilecek şehir hakkında önceden bilgi edinilmesi, Bakanlıkla iletişim halinde olunması ve aile ile sürekli iletişim halinde olunması yönünde tavsiyelerde bulunulmuştur.

2.3 Bursiyerlerin Akademik Açıdan Yaşadıkları Sorunlara İlişkin Görüşleri

Bursiyerlerin akademik açıdan yaşadıkları sorunların en başında eğitim sisteminin farklılığından (n=8) kaynaklanan sorunlar yer almaktadır. Bursiyerler yurt dışındaki eğitim sisteminin Türkiye'den farklı olduğunu, bu sebeple yurt dışındaki eğitim sistemine uyum konusunda ciddi sıkıntı yaşadıklarını ifade etmişlerdir. Bu konuda K4 ve K5 şunları dile getirmişlerdir:

"Üniversiteye başladığımda buradaki eğitim sistemi çok farklı olduğu için biraz zorlandım diyebilirim. Nasıl çalışmam gerektiğini anlayamadım. Mimarlıkta kendi üniversitemde daha teknik şeyler öğrenmiştik ama burada daha disiplinler arası bir yöntem izliyorlar." (K4)

"Yüksek lisansta buranın akademik kültürünü anlamak çok zaman aldı. Türkiye'de hocaların ofisi 4. kattaydı, biz oraya giremezdik bile. Kapılarını bile el pençe tıklardık ancak öyle görebilirdik yüzlerini, konuşamazdık bile. Ama burada tamamen farklı. Burada hocalara ismiyle hitap ediyorsunuz. Sen onunla eşit haklara sahipsin ama senden özverili olmanı, çalışmanı ve bütün özverini ortaya koymayı bekliyor. Benim bu akademik kültürü anlamam

zaman aldı. Sosyal hayatla akademik hayatı nasıl aynı anda yürütebilirim bunları anlamam zaman aldı. Kaynak nasıl taranır, makale nedir, nasıl yazılır, ders nasıl çalışılır hepsi zaman aldı. Burada ders vermek, ödev yapmak, ders geçmek bambaşka kavramlar. Proje yapıyorsun yaptığın projenin bir anlamı olması gerekiyor, yayımlanmasa bile bir ders için sayfalarca proje yazıyorsun, makale yazıyorsun. Bunların hepsini anlamak zaman aldı.” (K5)

Eğitim sistemindeki farklılıktan sonra katılımcılar en çok yurt dışı akademik danışman konusunda sorun yaşamıştır (n=5). Katılımcılar kendilerine alan dışı danışman atanması, danışmanların ayrımcılık yapması, danışmanların önyargılı yaklaşması, danışmanların yeterince ilgilenmemesi ve danışman değişikliği konularında sorun yaşadıklarını dile getirmişlerdir. K5 ve K17 bu konudaki şu sorunları dile getirmişlerdir:

“Danışmanımınla biraz sorun yaşadım. Aslında sorun diyemem ama danışmanım biraz farklıydı. Beni bağımsız bıraktı, her şeyi kendim yönettim.” (K5)

“Danışmanım sürekli çalıştığım konuya müdahale ediyor. Kendisi daha önce bir arkadaş ile İngiltere’deki Aleviler üzerine çalışmış. Sürekli bana o konuyu soruyor. Ben o konuyu çalışmak istemediğimi belirtiyorum. O konu daha farklı diyorum. Hani daha önce bildikleri alan ile bilmedikleri bir alanda yönlendirmeye çalışıyorlar.” (K17)

Başka bir akademik sorun olarak katılımcılar yurt içi akademik danışman ile bölüm ve danışman bulmakta sorun yaşadıklarını ifade etmişlerdir. Yurt içi akademik danışman konusunda katılımcılar kendilerine alan dışı danışman atanmasını, danışmanların kendileriyle ilgilenmemelerini ve üst düzey danışmanların atanmasını sorun olarak belirtmişlerdir. Eğitimin zor olması, üniversitelerin kalitesizliği ise katılımcıların bahsettiği diğer sorunlardır.

2.4 Bursiyerlerin Akademik Açıdan Yaşadıkları Sorunlara İlişkin Önerileri

Akademik açıdan yaşanan sorunlara yönelik katılımcılar öncelikli olarak düzenli ders çalışılması (n=4), öğrenim görecek üniversite/bölüm hakkında önceden araştırma yapılması (n=4) ve yurt içi danışmanların daha aktif olması (n=4) önerilerinde bulunmaktadır. Katılımcıların önerilerinin bazıları şunlardır:

“Müthiş bir yoğunluk var bu dört aylık periyodun içinde. Onu çözenin tek yolu ara vermeden çalışmak. Türkiye’deki gibi sınavı son haftalara bırakırsan olmuyor yani burada. Burada öyle bir sistem yok.”(K8)

“Bizler biraz incelemeden başvuruyorduk. Ama şimdiki arkadaşlar daha bilinçliler. Derslerin içeriklerine kadar bakıyorlar. Bunun yapılmasını tavsiye ederim. Özellikle kaç kredi

ders alacaklar, hocaların ilgi alanları, derslerin içerikleri, üniversitede eğitim ne kadar sürüyor. Bunları kesinlikle incelemelerini tavsiye ederim akademik anlamda.” (K7)

“Danışmanların daha aktif olması gerekiyor. Danışmanların kabul aşamasında daha fazla yardımcı olması gerekir.” (K9)

Katılımcıların akademik sorunlara yönelik diğer önerileri ise yurt dışı danışmanların daha iyi seçilmesi (n=3) ve yurt dışında öğrenim gören diğer bursiyerlerden yardım alınması (n=3) yönünde olmuştur. Diğer önerilere baktığımız zaman akademik çalışma konusunda istekli olunması, Bakanlığın öğrenciler arası irtibat sağlaması, Bakanlıktan danışman kaynaklı sorunlar için yardım alınması, yüksek lisans ve doktora öncesi hazırlık öğrenimi görülmesi, yurt dışı dil aşamasında öğrenim görülecek bölümlerle irtibat halinde olunması ve zaman zaman bölüm derslerine girilmesi yönünde tavsiyelerde bulunulmuştur.

2.5 Bursiyerlerin Dil Konusunda Yaşadıkları Sorunlara İlişkin Görüşleri

Bursiyerlerin dil konusunda yaşadıkları sorunlar incelendiğinde, en çok yurt içi dil eğitimi konusunda (n=9) sorun yaşadıkları görülmektedir. Yurt içi dil eğitim konusunda katılımcıların büyük çoğunluğu kursların yetersiz ve verimsiz olduğunu belirtirken, ekonomik kaygılarla kursların eğitimi ağırdan alması, kurs hocalarının önyargılı yaklaşımları ile akşam ve hafta sonu kurs açılmaması katılımcıların belirttiği diğer sorunlar olmuştur. Yurt için dil kursları konusunda K6 ve K16'nın görüşleri şu şekildedir:

“Türkiye’deki tek sorunum dil öğrenimi sürecinde dörder aylık sürenin ikinci dört ayındaki dil kursunun kalitesizliği idi. Yaz tatiline denk gelmesinden ve çok iyi olmayan hocaların kalmasından dolayı çok memnun değildim.” (K6)

“Yurt içi dil kurslarındaki en büyük sorun hocaların yetersizliği idi. Kendisi sınava girse belki yeterli dil puanı alamayacak hocaların öğrencileri sınava hazırlaması yanlıştı.” (K16)

Yabancı dilde konuşma (n=8) katılımcıların dil konusunda yaşadıkları ikinci büyük sorun olarak öne çıkmaktadır. Konuşma konusunda sorun yaşayan katılımcıların yaşadıkları bu sorunun altında birçok farklı sebep olduğu ifade edilebilir. Dil eğitimleri sırasında konuşma konusuna ve telaffuza önem verilmemesi, yurt dışında Türkler ile daha çok vakit geçirilmesi katılımcıların bahsettiği bu sebepler arasında yer almaktadır. Konuşma konusunda K4 yaşadığı sorunu şu şekilde ifade etmektedir:

“İlk dil kursuna geldiğimde konuşma konusunda biraz zorluk yaşadım. Yazmada, okumada bir şekilde Türkiye’de aldığım eğitim yetiyor hatta buradaki çoğu kişiden daha iyi

ama konuşma konusunda bayağı eksikim, bu konuda çok zorlandım. Sınavda da zaten konuşma kısmında düşük alıyordum. Onu geliştirmek için uğraştım.”

Konuşma sorunundan sonra katılımcıların dil konusunda yaşadıkları üçüncü sorun yurt dışı dil kurslarıdır (n=6). Yurt dışı dil konusunda katılımcılar yurt içi dil kurslarında olduğu gibi kursların yetersiz ve verimsiz olmasından dolayı sorun yaşadıklarını dile getirmiştir. Ayrıca bursiyerler aynı kursta bursiyer sayısının fazla olması, dil kursundan yeteri kadar faydalanılamaması, dil kurslarıyla akademik takvimin çakışması konularında sorun yaşadıklarını dile getirmiştir. Yurt dışı dil kursları konusunu K2'nin görüşü şu şekildedir:

“Yurt dışında da İngilizce dil kursunda sıkıntı yaşamıştım. Dil kursu yetersiz gelmişti bana. Verdiğimiz ücrete göre bence yeterli değildi, sadece bana değil arkadaşlarımızın genel fikri bu yöndeydi.”

Akademik İngilizce (n=5) konusunda da katılımcıların sorun yaşadıkları görülmektedir. Katılımcılardan K5'in bu konudaki görüşü şu şekildedir:

“Akademik anlamda zorluk yaşadım alanımdan dolayı. Çünkü buradaki Amerikalı arkadaşlarımız bile ödevleri yaparken yazarken zorlanıyor. 40-50 sayfalık bir ürün ortaya çıkartıyorsun. Kendi anadilin bile olsa onu bir araya getirip makale yazmak ortaya koymak zor. Bunu Türk olan birisinin İngilizce olarak yapması daha zor.”

Katılımcıların dil konusunda yaşadıkları diğer sorunlar incelendiğinde bursiyerlerin yazma ve dinleme konusunda da sorunlar yaşadığı görülmektedir.

2.6 Bursiyerlerin Dil Konusunda Yaşadıkları Sorunlara İlişkin Önerileri

Dil konusunda sorun yaşayan katılımcıların önemli bir çoğunluğu dilin Türkiye’de iyi öğrenilmesi (n=7) yönünde öneride bulunmaktadır. Bu konuda K17'nin önerisi şu şekildedir:

“Gerçekten dil çok sıkıntı. Bence burada dilini çok iyi halletmeden bir öğrenciyi oraya(yurtdışına)göndermemek gerekiyor. Çünkü zaten kültürel sıkıntılar yaşıyorsun; uyumsuzluk, akademik ortam, bakış açıları bize göre farklı.”

Türkiye’de dilin iyi öğrenilmesine yönelik öneriden sonra ikinci olarak katılımcılar kurslarda yabancı dilde konuşmaya ağırlık verilmesi (n=3) , dinlemeye ağırlık verilmesi (n=3) ve yabancılarla daha çok iletişim kurulması (n=3) yönünde önerilerde bulunmuştur. Diğer önerilere baktığımız zaman okumaya ağırlık verilmesi, dil öğrenme konusunda istekli olunması, yabancı ağırlıklı yurtlar ya da yabancı aile yanında kalınması, ABD için özel dil kursu seçeneğinin olması, yurt dışı dil eğitiminde aynı kursa daha az sayıda Türk öğrenci

gönderilmesi, yurt dışı dil sınavlarına ağırlık verilmesi, istenilen şehirde yurt içi dil eğitimi alınabilmesi ve yurt içi dil kurslarında telaffuza önem verilmesi yönünde önerilerde bulunulmuştur.

2.7 Bursiyerlerin Kültürel Açıdan Yaşadıkları Sorunlara İlişkin Görüşleri

Katılımcıların önemli bir çoğunluğu yemek konusunda (n=12) sorun yaşadığını belirtmiştir. Bu konuda özellikle inanç konusunda hassasiyeti olan bazı bursiyerlerin helal yiyecek-içecek açısından sorun yaşadıklarını görülmektedir. Bu konuda K1 ve K16'nın görüşleri şu şekildedir:

“Benim zaten yeme problemim var. Gittiğim yerde de çok iyi restoran yoktu. Ben aile yanında kaldığım için o dönemde kendime yemekler yapamıyordum. Yemek anlamında çok ciddi sıkıntılar yaşadım.” (K1)

“Türkiye’de tabi ailece istediğimiz her yere gidip oturuyorduk. Şimdi gideceğimiz yeri on kere sormak zorundayız. Gideceğimiz yerde istemediğimiz içecekler yiyecekler kullanılıyor mu? İslam ile alakalı olarak helal haram noktasında acaba bir yanlışa kaçır mıyız diye.” (K16)

Yemek konusundan sonra katılımcılar yeni bir kültüre uyum noktasında sorun yaşadıklarını ifade etmiştir. İçinde bulunulan ortam, insanların davranış ve yaklaşımları, katılımcıların kaldıkları yer, bursiyerlerin uyum sorunu yaşadığı başlıca konular olmuştur. Ayrıca bursiyerlerle beraber eş ve çocukları da farklı bir kültüre uyum konusunda sorunlar yaşayabilmektedir. Bu konuda dile getirilen bazı görüşler şunlardır:

“Mesela orada sosyalleşme yeri barlar. Çok normal bir şey bu onlar açısından. O yüzden mesela alkol alışkanlığın yoksa o ortama dâhil olamıyorsun. Benim ve arkadaşlarımda genel olarak yaşadığı sorun buydu.” (K17)

“Çok fazla Çinli vardı, onların kültürüne alışmak çok zor oldu. Aynı yerde kalıyoruz mesela mutfak paylaşımı oluyor. Çok ağır kokulu yemekler yapıyorlar işte domuz eti falan pişiriyorlar. O beni bayağı zorlamıştı açıkçası.” (K20)

“Çocuğumuz önümüzdeki ay anaokuluna başlayacak. Orada şöyle telaşımız var. Buradaki okullarda din eğitimi çok daha ön planda. Biz Türkiye’de bazen bu tür tartışmalar görüyoruz okulda namaz kılındı diye. Burada kilise ile okul iç içe. Hatta birçok kilise bünyesinde okul barındırıyor. Onun biraz kaygısı var. Çocuk nasıl atlatacak bu süreci. Nasıl bir sıkıntı ile karşılaşacağız.” (K16)

Katılımcıların kültürel açıdan yaşadıkları sorunların üçüncüsü ise iletişim sorunudur (n=6). İletişim sorunu içerisinde insanların mesafeli olması, samimiyetsiz olması, bireysel olması ve katılımcıların çekingen olması yer almaktadır. Katılımcıların yaşadığı diğer bir sorun ise kendilerine karşı önyargı ile yaklaşılmasıdır (n=3). Bu konuda K10 şunları ifade etmiştir:

“Mesela ben kapalı birisi değilim ama insanlar kapalı olmayı çok daha muhafazakâr ve gerici olarak algılıyor. Bu da rahatsız olduğum başka konu. Gerçekten bizi tanımadıklarını, yanlış algıladıklarını düşünüyorum. İnsanlar bizi tanımıyorlar ve tek bir profilden bakıyorlar.”

2.8 Bursiyerlerin Kültürel Açıdan Yaşadıkları Sorunlara İlişkin Önerileri

Görüşmeye katılan bursiyerler öncelikli olarak iletişim (n=4) ve etkinliklere katılma konusunda (n=4) önerilerde bulunmuştur. İletişim önerileri altında yabancılarla daha çok iletişim kurulması (n=3) ve buldukları şehirdeki Türklerle irtibat halinde olunması (n=1) yönünde tavsiyelerde bulunulmuştur. Bu konularda katılımcılardan bazılarının görüşleri şunlardır:

“Biz de ilk gittiğimiz zaman Türklere ulaşarak sosyal ağ oluşturuyoruz. Herkes öyle. Çünkü Müslüman bir grup olduğumuz için ihtiyaçlarımız var namaz, kurban, bayram gibi. Yani insan en azından bayramlaşma ihtiyacı hissediyor. O yüzden bağlar burada çok önemli, öğrenciler için de önemli. Oradaki Türkler de öğrencilere mümkün olduğunca yardım etmeye çalışıyor. Gittiğiniz zaman eşya verebiliyorlar. Sizden önceki öğrencilerle bağlantı kurdurabiliyorlar. Mesela ulaşım konusunda çok iyiler sağ olsunlar. Bir yerden bir şey getirmek istiyorsunuz. Bir Türk ile konuşup onunla getirebiliyorsunuz. O yüzden oradaki o bağ çok önemli, o sosyal bağ.”(K17)

“Sanırım dışı dönük olmak, çok çekinmemek gerekiyor. Hani ne biliyim önünüze çıkan fırsatları değerlendirmek lazım konuşmak, insanlarla iletişime geçmek. Sonuçta orada her ülkeden insan var. İletişimde olmak lazım kültürlerini tanımak için, çünkü her kültürde farklı şeyler var, onları öğrenip uymak daha farklı oluyor.” (K19)

Katılımcılar karşılaşılan sorunların giderilmesi açısından yaşadıkları şehir ve üniversitedeki etkinliklere katılmanın faydasını şu şekilde ifade etmektedir:

“Onun dışında yeni yerler görmeyi çok seviyordum. Londra'yı tanımaya çalıştım. Etrafı gezdim. Bir de çok fazla etkinlikler oluyor. Onlara katıldım. Ben dolu dolu geçirmeye çalıştım.” (K3)

“Bu tür etkinliklere katılım çok faydalı oluyor, özellikle de okulun etkinliklerine katılım

önemli. Okulun uluslararası ofisleri Amerikalı ailelerle öğrencileri tanıştırmak için onları evlerine yemeğe götürüyor. Bu sayede daha çabuk uyum sağlanabiliyor.” (K12)

En çok yemek konusunda sorun yaşadıklarını belirten katılımcılar yurt dışına gitmeden önce yemek konusunda araştırma yapılmasını, yemek yapmanın Türkiye’de öğrenilmesini ve bazı temel bazı ihtiyaçların yanında getirilmesini önermiştir. Diğer önerileri baktığımız zaman farklı kültürlerle ayak uydurulması, uyum konusunda Bakanlığın destek olması, şehir hakkında gitmeden önce bilgi edinilmesi ve yaşadıkları kültürü tanımak açısından Bakanlıkça seyahat ödeneği verilmesi yönünde önerilerde bulunulmuştur.

2.9 Bursiyerlerin Kurumsal Açından Yaşadıkları Sorunlara İlişkin Görüşleri

Görüşmeye katılan bursiyerlerin önemli bir çoğunluğu iletişim konusunda (n=11) sorun yaşadıklarını dile getirmiştir. İletişim konusunda beş katılımcı Bakanlığa (n=5), dört katılımcı müşavirliğe/ataşeliğe (n=4), iki katılımcı (n=2) ise hem Bakanlığı hem de ataşeliğe ulaşım noktasında sorun yaşadıklarını ifade etmişlerdir. Katılımcılardan bazılarının görüşleri şu şekildedir:

“Ataşelik ile memur sıkıntısından dolayı hep sorunumuz oldu; ulaşamama, telefonlara cevap alamama, maillere cevap alamama. Her arkadaş size bunu söyleyecektir.” (K5)

“Genel olarak iletişim sıkıntısı var Bakanlık ile. Yurt dışından direk olarak aradığımız zaman zaten saat farkı var onu ayarlamamız gerekiyor. Mail attığımız zaman maillere geç dönülüyor.” (K9)

“Bakanlık ya da ataşelik ile sıkıntımız şöyle mesela acil işimiz olduğunda ulaşamıyoruz. Arıyoruz ataşeliği açan yok, New York’u arıyoruz açan yok, Chicago’yu arıyoruz açan yok, Bakanlığı arıyoruz açan yok. Böyle 2 saat, 3 saat uğraşıyoruzda öyle ulaşıyoruz. Bu yönden muzdaribiz. Mesela mail atıyoruz mailede geç dönüyorlar, 2 hafta sonra dönüyorlar.” (K11)

Eskiye kıyasla Bakanlık çalışanlarının ilgisizliğinin azaldığını bir katılımcı şu şekilde ifade etmektedir:

“Oradaki memurlar ile biraz sıkıntı yaşıyorduk iletişim konusunda. Sorulan soruya karşı aldığımız cevaplar biraz sert oluyordu. Herkes soru sorarken biraz çekiniyordu. Şimdiki gibi değil. Şu an çok rahat arıyoruz, soruyoruz, konuşuyoruz. O zaman nedense sertti.” (K7)

İkinci olarak katılımcılar Bakanlık çalışanlarının ilgisizliği (n=4), personel sayısının az olması (n=4) ve ödemelerin geç yapılması (n=4) konusunda sorun yaşadıklarını belirtmişlerdir.

Diğer sorunlara baktığımız zaman olarak katılımcılar bursların geç ödenmesi, Ocak ayı burslarının geç yatması, Bakanlıkça yeteri kadar bilgilendirilmeme konularında sorun yaşadıklarını belirtmiştir.

2. 10 Bursiyerlerin Kurumsal Açıdan Yaşadıkları Sorunlara İlişkin Önerileri

Görüşmeye katılan bursiyerlerin kurumsal açıdan yaşadıkları sorunlara yönelik önerileri incelendiğinde personel sayısının artırılması (n=3) önerisi ön plana çıkmaktadır.

“Sanırım müşavirlikte çok az kişi çalışıyor. Ben her gittiğimde bir iki kişi oluyor. Ama tüm İngiltere’de 1000’e yakın bursiyer var. Bir iki kişinin baş etmesi için bence çok zor. Belki sadece bursiyerler ile ilgilenen birkaç tane daha personel alınması daha iyi olur.” (K4)

İkinci olarak katılımcılar, diğer kurumlarla iletişim konusunda Bakanlığın yardımcı olması (n=2), yüksek lisans öğreniminden sonra doktora zorunluluğunun olmaması (n=2) ve teknolojinin etkili kullanılması (n=2) yönünde önerilerde bulunmuştur.

“Örneğin ben eğitim araştırmaları ile ilgileniyorum şu an. Burada çok güzel kuruluşlar var. Bu tür yerlerde biz ücretsiz olarak çalışabiliriz. Ama bunun için biraz bürokrasi anlamında bir şey gerekiyor yani iletişim. Örneğin Fransa’ya giden bir arkadaşın orada OECD gibi bir kuruluş varken sadece yüksek lisans ve doktora yapmasının çok da etkili olacağını düşünmüyorum. Yani Bakanlığa dönecek kişilerin OECD gibi yerlerde staj yapması gerekir. Ben inanıyorum ki tamamen ücretsiz olarak çalışacaklardır. Bu tür yerlerde ücretsiz olarak çalışabiliriz. Yeter ki buralarla işbirliği anlaşmaları yapıp bizlere bilgi, staj, görgü arttırma adına bir şeyler sağlansın. Bu tür kuruluşlara erişimde sorunlar yaşayabiliyoruz.” (K1)

3. Sonuç ve Öneriler

Bursiyerlerle yapılan görüşmeler sonucunda bursiyerlerin yaşadıkları sorunlar kişisel/ailevi sorunlar, akademik sorunlar, dil kaynaklı sorunlar, kültürel açıdan yaşanan sorunlar ve kurumsal açıdan yaşanan sorunlar olarak gruplandırılmış ve ilgili literatürle de ilişkilendirilerek bunlara yönelik çözüm önerileri geliştirilmiştir.

Görüşülen bursiyerlerin kişisel/ailevi açıdan yaşadıkları sorunlar incelendiğinde bursiyerlerin büyük çoğunluğunun ekonomik konularda sorun yaşadıkları görülmektedir. Bursların yetersiz olması, eş ve çocuk yardımı olmaması bursiyerlerin yaşadığı başlıca ekonomik sorunlardır. Alanyazında da Türk öğrencilerin en çok sorun yaşadığı konuların başında ekonomik sorunlar gelmektedir (Kılınç & Granello 2003; Ağbuğa, 2009; Akçapar 2009; Üstün, 2015). Benzer şekilde Çavuşoğlu, White, James ve Çobanoğlu (2016) tarafından

yapılan çalışmada da uluslararası lisansüstü öğrencilerin yaşamış olduğu sorunların başında ekonomik sorunların geldiği belirtilmekte ve ekonomik sorunların öğrencilerin akademik başarılarını olumsuz etkilediğinden bahsedilmektedir (s. 42). Ekonomik sorunlardan sonra öğrencilerin yaşadığı diğer kişisel/ailevi bir sorun ise konaklama sorunudur. Üstün'ün (2015) çalışmasında da bursiyerlerin ekonomik açıdan yaşadığı ikinci önemli sorun olarak konaklama yer almaktadır (s. 72). Bursiyerlerin yurt dışında bu konuda yaşadıkları sorunlar öğrenim gördükleri ülkeye, bölgeye ve öğrenim aşamasına göre değişmektedir. Özellikle öğrenim süresi bir yıldan daha az olan bursiyerlerin kalacak yer konusunda sıkıntı yaşadıkları ifade edilmiştir. Ayrıca yurt dışında bu sorunu yaşayan bursiyerlerin yurt içi dil eğitimi sürecinde de benzer sorunlar yaşadıkları görülmektedir. Bursiyerlerin yaşadığı diğer önemli bir sorun ise psikolojik sorunlar ile aile konusunda yaşanan sorunlardır. Psikolojik sorunların başında aile ve yurt özlemi, yalnızlık duygusu ve tazminat korkusu gelmektedir. Kılınç ve Granello (2003) ve Ağbuğa (2009) tarafından yapılan çalışmalarda Türk öğrencilerin en çok zorluk yaşadığı konular arasında aile ve yurt özlemi olduğunu belirtilmektedir. Bununla beraber Ağbuğa (2009) çalışmasında evli öğrencilerin daha az aile ve yurt özlemi çektiğini ifade etmektedir (s. 49). Yalnızlık konusu Öztürk (2001) tarafından yapılan çalışmada da belirtilmiş olup, çalışmada öğrencilerin yaşadığı olumsuz deneyimler arasında yalnızlık duygusunun yer aldığı belirtilmektedir (s. 263). Üstün (2015) tarafından yapılan çalışmada ise bursiyerlerin tazminat korkusu yaşadığı ve bunun sebebi olarak öğrenimin belirli bir sürede bitirilmesi zorunluluğu olduğu ifade edilmiştir (s. 72). Aile konusundaki sorunların başında ise bursiyerlerin kendileri gibi bursiyer olmayan eşlerinden ayrı kalması, bursiyer olan eşlerin farklı ülkelerde öğrenim görmesi, bursiyer eşlerin aynı üniversiteden kabul almada noktasında sorun yaşamaması, bursiyerlerin doğum sürecinde aile desteğinden eksik kalması ve ailelerin yurt dışı eğitim konusunda sorun çıkarması gelmektedir. Sağlık sorunlarının başında ise eş ve çocukların sağlık sorunları ile eş ve çocuklar için sağlık sigortası ücretlerinin karşılanmaması gelmektedir. 2014 yılından itibaren yurtdışındaki burs miktarları Maliye Bakanlığı ile yapılan görüşmeler neticesinde önemli oranda artırılmıştır. 2016 yılında 1416 sayılı Kanun'da yapılan değişiklikle bursiyerlerin eş ve çocuklarının yaşadıkları sağlık sorunları eş ve çocuklara yönelik tedavi ücretlerinin karşılanması ile giderilmiştir. Ancak ilgili tebliğe göre bursiyerler için sağlık sigortası ücreti ödenirken bursiyer olmayan eş ve çocuklar için sağlık sigortası ücreti ödenmemektedir. (MEB, 2016, 2017).

Bursiyerlerin akademik açıdan yaşadıkları sorunların başında eğitim sisteminin farklılığından kaynaklanan sorunlar gelmektedir. Yurt dışındaki eğitim sisteminin Türkiye'den

farklı olduğunu belirten bursiyerler uyum konusunda sorun yaşadıklarını, yurt dışındaki eğitim sistemini kavramalarının zaman aldığını, daha sistemli ve disiplinli çalışılması gerektiğini ifade etmiştir. Nitekim Gertzog (2011), Türk öğrencileri üzerine yaptığı çalışmada eğitim sistemindeki farklılıklara değinmiş ve öğrencilerin benzer şekilde bu farklılıktan kaynaklanan sorunlar yaşadığını belirtmiştir (s. 34). Akademik açıdan yaşanan sorunlardan bir diğeri ise yurt dışı danışman konusudur. Yurt dışı danışmanların bursiyerler ile yeterince ilgilenmemesi, bursiyerlere önyargılı yaklaşması ve ayrımcılık yapması bu konuda yaşanan başlıca sorunlar olarak dikkat çekmektedir. Yurt dışı danışmanların ayrımcılık ve önyargılı yaklaşımlarına dair bulgular Khosrojerdi (2015) tarafından yapılan çalışma ile örtüşmekte olup, çalışmada bazı profesörlerin özellikle başörtülü Müslüman kız öğrencilere karşı açık bir şekilde ayrımcılık yaptığı belirtilmektedir (s. 181). Benzer şekilde Akçapar (2009) çalışmasında MEB bursiyerlerinin profesörler ile iletişim konusunda sorun yaşadığını ifade etmektedir (s. 99). Ayrıca yurt içi akademik danışman konusunda sorun yaşayan bursiyerler, yurt içi akademik danışmanların alan dışından olduklarını ve kendileri ile yeteri kadar ilgilenmediklerini ifade etmiştir. Yurt içi danışmanlarla yaşanan sorunların en aza indirilmesi ve yurt içi danışmanlardan daha fazla istifade edilmesi amacıyla Yükseköğretim ve Yurt Dışı Eğitim Genel Müdürlüğü ülke genelinde yurt içi akademik danışmanlara yönelik toplantılar düzenlemeye başlamıştır (MEB, 2017). Benzer şekilde üniversiteler dışında diğer kurumlar adına öğrenim gören öğrencilerin danışmanlarına yönelik de toplantı düzenlenerek danışman ve bursiyer iletişiminin daha aktif olması yönünde de adımlar atılmıştır (MEB, 2018).

Uluslararası öğrencilerin yaşadığı başlıca sorunlardan biri olan dil konusu (Çavuşoğlu vd.,2016; Yıldırım, 2015; Kılınç & Granello, 2003) bursiyerler için de önemli bir sorun olmuş (Akçapar, 2009) ve bursiyerler dil açısından en çok yurt içi dil eğitimi veren kursların yetersiz ve verimsiz olduğunu belirtmiştir. Erden'in (2013) çalışmasında da bursiyerlerin yurt içi dil kurslarından memnun olmadığı ifade edilerek bursiyerlerin sınıf mevcudu, dil kurslarının altyapı yetersizliği ile kurs hocaları ve yönetimin yaklaşımları konusunda rahatsız oldukları belirtilmektedir (s. 129). Bursiyerler ikinci olarak konuşma konusunda sorun yaşadıklarını belirtmiştir. Yurt dışı dil eğitimi konusunda da sorun yaşayan bursiyerler yurt içi dil kurslarında olduğu gibi yurt dışı dil kurslarının da yetersiz ve verimsiz olduğunu ifade etmiştir. Öçal'ın (2012) çalışmasında yurt dışı dil kurslarının pahalı ve öğrenciler için sıkıntı olduğu ifade edilmektedir (s. 41). Erden'in (2013) çalışmasında ise bursiyerler yurt dışı dil kurslarının kalitesiz olduğunu ve sınıflarda Türk öğrenci sayısının fazla olduğunu belirtmektedir (s. 128). Dil konusunda yaşanan diğer bir önemli sorun ise akademik İngilizce olmuştur. Yıldırım (2015)

ELT (İngilizce Dil Öğretimi) alanında ABD’de öğrenim gören Türk öğrencileri üzerinde yaptığı çalışmada akademik İngilizce konusunda benzer sonuca ulaşarak akademik yazma ve konuşma konusunun Türk öğrencileri için en sorunlu konu olduğunu belirtmiştir (s. 115).

Başka kültürden insanlarla etkileşim içinde olan ve zaman geçiren kişiler için yiyecek konusu önemli bir faktördür (Novinger, 2001, s. 130). Bursiyerler için de farklı bir kültür içerisinde yaşamının getirdiği sorunların başında yemek konusu gelmektedir. Karakaş (2013) çalışmasında İngiltere’deki bir üniversite öğrenim gören Türk öğrencilerinin Türk yemekleri konusunda güçlü bir tercih göstererek başka kültürün yemeklerine karşı da güçlü bir direnç gösterdiklerini belirtmiştir (s. 10). Benzer şekilde Ağbuğa (2009) ve Üstün (2015) çalışmalarında Türk öğrencilerin helal yiyecek bulma konusunda zorluk yaşadığından bahsetmektedirler. Yemek sorunundan sonra bursiyerler en çok yeni bir kültüre uyum konusunda ve iletişim noktasında sorun yaşadığını dile getirmiştir. Bu konuda bursiyerler insanların kendilerine karşı mesafeli ve bireysel olduklarını, ayrıca samimiysiz tavırlar içinde bulduklarını belirtmiştir. Ağbuğa’nın (2009) çalışmasında benzer sonuçlar yer almakta olup, bulgularda ABD’li öğrencilerin Türk öğrencilerle yakın ilişki kurmak istemediği ve daha bireysel davrandıkları ifade edilmektedir (s. 49). Kültürel anlamda yaşanan bir diğer önemli sorun ise önyargılı yaklaşım olmuştur. Özellikle bursiyerler kendi inançlarına karşı duyulan önyargıdan rahatsız olduklarını dile getirmiştir. Öztürk (2001) içerisinde bursiyerlerin de yer aldığı çalışmasında öğrencilerin önyargılı ve ırkçı yaklaşımlardan rahatsızlık duyduklarını ifade etmektedir (s. 263). Benzer şekilde Duru ve Poyrazlı (2011) çalışmalarında önyargılı yaklaşımların öğrencilerdeki uyum sorununu arttırdığını belirtmektedirler (s. 107).

Bursiyerlerin kurumsal açıdan yaşadıkları sorunların başında iletişim sorunu gelmektedir. Bakanlık ile müşavirlik/ataşeliğe ulaşım noktasında sorun yaşadığını dile getiren bursiyerler telefonlara ve maillere cevap verilmediğini, verilse bile geri dönüşlerin çok geç olduğunu ifade etmiştir. İletişim sorunundan sonra bursiyerler Bakanlık çalışanlarının ilgisizliği, personel sayısının az olması ve ödemelerin geç yapılması konularında sorun yaşadıklarını ifade etmiştir. Bulgular Gümüş ve Gökbel (2012), Erden (2013) ile Üstün (2015) tarafından yapılan çalışmalar ile örtüşmekte olup, çalışmalarda bursiyerlerin müşavirlik/ataşeliklere ulaşmada noktasında sorun yaşadığı, burada çalışan personel ile sorunlar yaşadığı ifade edilmektedirler. Ayrıca personel sayısının az olmasından kaynaklı bursların ve ödemelerin geç yattığından bahsedilmektedir. İlgisizlik noktasında ise Akçapar (2009) Bakanlığın bursiyerlere üniversitelerden kabul alma noktasında yardımcı olmadığını ifade ederek bazı durumlarda ilgisiz kalılabildiği belirtmektedir (s. 139). Bursiyerler her ne

kadar ilgisizlik konusunda sorun yaşadıklarını dile getirirse de eskiye kıyasla bu sorunun son yıllarda azaldığını belirtmektedirler. Benzer şekilde ödemelerin de zamanında yapılmaya çalışıldığı ifade edilerek eskiye kıyasla iyileştirmelerin olduğuna işaret edilmiştir. Ayrıca bursiyerler bursların geç yatırılması, Ocak ayı bursunun yeni mali yıla geçilmesi nedeniyle geç yatması ve Bakanlıkça yeteri kadar bilgilendirilmeme konularında sorun yaşadıklarını ifade etmiştir. Üstün (2015) çalışmasında öğrencilerin ekonomik sorunlarının sebebinin altında bursların geç yatmasının yer aldığını ifade etmektedir (s. 72). Tuzcu (2003) da çalışmasında üst ve orta düzey yöneticilerin görüşlerine dayanarak bursiyerlerin Bakanlıkça yeteri kadar bilgilendirilmediğini belirtmektedir (s. 11). Aynı zamanda Öçal'ın (2012) çalışmasında da bursiyerlerin yeteri kadar bilgilendirilmediği ve bursiyerlere yeteri kadar rehberlik edilemediği ifade edilmektedir (s. 40).

Bursiyerlerin sorun yaşadıkları başlıklar bir arada değerlendirildiğinde en çok ekonomik alanda sorunlar yaşandığı görülmektedir. Ekonomik sorunlardan sonra Bakanlık/müşavirlik/ataşelik ile yaşanan iletişim sorunu ve yurt içi dil eğitimi sorunu bursiyerlerin yaşadıkları başlıca sorunlar olmuştur.

Yapılan görüşmelerde, bursiyerlere karşılaştıkları sorunlarla beraber bu sorunlara getirilebilecek çözüm önerileri sorulmuş ve araştırmanın bulgular-yorum bölümünde bursiyerlerin önerileri analiz edilmiştir. Yapılan analizler neticesinde bursiyerlere ve uygulayıcılara yönelik öneriler şu şekilde sıralanabilir:

Bursiyerlere yönelik öneriler

- Bursiyerler, yurt dışında öğrenim gören diğer bursiyerler ile gerek sosyal platformlardan gerekse Bakanlık üzerinden iletişime geçerek önceki bursiyerlerin akademik, sosyal ve kültürel deneyimlerinden faydalanmalıdır.
- Bursiyerler yüksek lisans ve doktora öğrenimi öncesinde gerekli araştırmaları yaparak kendileri için en uygun üniversite, bölüm ve yurt dışı danışman seçimi yapmalıdır.
- Bursiyerler yabancı dili Türkiye'de iyi bir şekilde öğrendikten sonra yurt dışında lisansüstü eğitime başlamalıdır. Ayrıca dil öğrenim sürecinde okuma, yazma, dinleme ve konuşma konularının her birine ayırım gözetmeksizin önem verilmelidir.
- Bursiyerler akademik dilin yanında buldukları ülkenin günlük konuşma dilini de iyi derecede öğrenmelidir.
- Gerek farklı bir kültüre uyum noktasında gerekse dil açısından kendisini geliştirmek

isteyen bursiyeler yurt dışı eğitim sürecinde yabancılarla daha fazla iletişim kurmalı ve sosyal etkinliklere katılmalıdır.

- Yemek konusunda sorun yaşayabilecek bursiyeler yurt dışına gitmeden önce gideceği ülkenin yemek kültürünü araştırmalıdır.
- Bursiyeler Bakanlık tarafından çözülebilecek konularda yaşadıkları sorunları zamanında Bakanlığı ve ilgili yurt dışı temsilciliğine bildirmelidir.

Bakanlık düzeyinde uygulayıcılara yönelik öneriler

- Burs programının tüm süreçlerini kapsayacak şekilde bursiyere yönelik detaylı bir bilgilendirme kılavuzu hazırlanmalıdır.
- Bursiyelerin en çok sorun yaşadığı konulardan biri olan burs miktarları özellikle 2014 yılından itibaren önemli miktarda artırılmış olmakla birlikte, fiyat artışları da gözönünde bulundurularak bur miktarları sürekli güncellenmeli ve burs miktarlarının yetersiz olduğu ülkelerde burs artışına gidilmelidir. Ayrıca evli ve çocuklu bursiyeler için yetersiz olan yurt içi burs miktarı da artırılmalıdır.
- Aynı ülke içerisinde bazı şehirlerin yaşam giderleri daha yüksek iken, bazı şehirlerin daha düşük olabilmektedir. Bu nedenle yaşam giderlerinin daha yüksek olduğu şehirlerde yer alan iyi üniversiteler bursiyeler tarafından tercih edilememektedir. Bu doğrultuda burs miktarları sadece ülke bazında değil, aynı ülke içerisindeki farklı şehirlerin yaşam giderleri de dikkate alınarak şehir bazlı olarak yeniden belirlenmelidir.
- Bursiyelerin medeni durumları ve çocuk sayıları dikkate alınarak evli ve çocuklu bursiyelere aile yardımı yapılmalıdır.
- Bursların zamanında yatırılmamasının altında yatan sebepler incelenerek gerekli önlemler alınmalıdır. Ayrıca yılsonu bütçe kapanışından dolayı geç yatan Ocak ayı burslarının daha erken yatması için gerekli çalışmalar yapılmalıdır.
- Burslar dışında, bursiyelere yapılan diğer münferit ödemeler konusunda yaşanan gecikmeler önlenmelidir. Özellikle sağlık giderleri gibi bursiyelere maddi yük oluşturan durumlar için avans gibi seçeneklerin sunulması gerekmektedir.
- Bursiyelerin eş ve çocuklarının tedavi giderlerinin karşılanmasının yanında sağlık sigortası ücreti de karşılanmalıdır.
- Bursiyeler arası iletişim sağlanması ve işlemlerinin daha hızlı ve aktif olarak

gerçekleştirilmesi amacıyla REBUS (Resmi Burslu Öğrenci Sistemi) üzerinde bir iletişim modülü oluşturulmalıdır.

- Yurt içi dil öğreniminde bursiyerlerin yaşadıkları konaklama sorunu için öğrenim gördükleri üniversite yurtları ve Yüksek Öğrenim Kredi Yurtlar Kurumu ile anlaşma sağlanabilir. Benzer şekilde yurt dışında öğrenim gören bursiyerler için de öğrenim gördükleri üniversitelerin yurtları ile anlaşma sağlanabilir.

- Bursiyerlerin sorunlarının yerinde incelenmesi ve çözüm önerileri getirilmesi amacıyla yurt dışı temsilcilikleri ile beraber Bakanlık düzeyinde yurt dışında toplantılar düzenlenmelidir.

- Yurt içi akademik danışmanların daha aktif olması yönünde yapılan girişimler yurt dışı akademik danışmanlar için de yapılmalıdır. Özellikle yurt dışı akademik danışmanlarıyla sorun yaşayan bursiyerlerin sorunlarına yönelik üniversite yönetimi ile görüşülmeli ve sorunlar yerinde çözülmelidir.

- Yurt içi bursların yetersizliği nedeniyle çalışmak zorunda kalan bursiyerlere yönelik akşam ya da hafta sonu dil kursu seçeneği de sunulmalıdır.

- Yurt içi ve yurt dışı dil kurslarının verimliliği ile ilgili analizler yapılmalı ve dil kursları bu analizler doğrultusunda belirlenmelidir.

- Bursiyerlerin Bakanlık ve yurt dışı temsilcilikleriyle yaşadığı iletişim sorunlarının çözümüne için nitelikli personel sayısı arttırılmalıdır. Ayrıca personel ile bursiyerler arasındaki koordinasyonun daha etkin hale getirilmesi amacıyla ilgili personele hizmetiçi eğitim faaliyetleri düzenlenmelidir.

Kaynakça

Ağbuğa, B. (2009). Problems of confronting college Turkish students in an American university. *Qualitative Studies*, 4(4), 34-50.

Akçapar, Ş. K. (2009). Turkish highly skilled migration to the United States: New findings and policy recommendations. Retrieved from Koç University's Migration Research Program (Mirekoç)Website:

http://portal.ku.edu.tr/~mirekoc/reports/2005_2006_sebnem_koser_akcapar.pdf

Alghamdi, H. & Otte S. (2016). The challenges and benefits of study abroad. *International Journal of Humanities and Social Science*, 5, 16-22.

Creswell J. W. (2014). *Araştırma deseni nitel, nicel ve karma yöntem yaklaşımları*. (S. B. Demir, Çev. Ed.). Ankara: Eğiten Kitap.

Çavusoglu, M., White, W., James, W. B., & Cobanoglu, C. (2016). Factors associated with international graduate students' academic performance: A comparative analysis between the

first semester and the subsequent semester in the US. *Commission for International Adult Education*. Retrieved from ERIC database. (ED581859).

Duru, E. ve Poyrazlı, S. (2007). Personality dimensions, psychosocial-demographic variables, and English language competency in predicting level of acculturative stress among Turkish international students. *International Journal of Stress Management*, 14(1), 99-110.

Duru, E., & Poyrazlı, S. (2011). Perceived discrimination, social connectedness, and other predictors of adjustment difficulties among Turkish international students. *International Journal of Psychology*, 46(6), 446-454.

Erden, Ö. (2013). *An assessment of MoNE-YLSY scholarship program from the perspectives of scholars': Changes in cultural, political, economic and educational perceptions* (Yüksek lisans tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi Veri Tabanından erişilebilir. (Tez No. 345162)

Gertzog, R. (2011). *Non-Linguistic Challenges for Turkish Students in American Higher Education*. (Master's thesis). Retrieved from ERIC database. (ED525728).

Gümüş, S., & Gökbel, V. (2012). *2023 için akademisyen yetiştirme çabaları: MEB ve YÖK yurtdışı lisansüstü bursları*. Seta Analiz, Sayı 56. http://file.setav.org/Files/Pdf/2012121114222_meb-ve-YÖK-yurtdisilisansustu-burslari.pdf

Karakaş, A. (2013). Intercultural attitudes of Turkish students studying in a UK university. *Journal of Intercultural Communication*, (31).

Kılınç, A., & Granello, P. F. (2003). Overall life satisfaction and help-seeking attitudes of Turkish college students in the United States: Implications for college counselors. *Journal of College Counseling*, 6(1), 56-68.

Khosrojerdi, F. (2015). *Muslim female students and their experiences of higher education in Canada*. (Doctoral thesis). Available from Electronic Thesis and Dissertation Repository. 2896. <https://ir.lib.uwo.ca/etd/2896>

Millî Eğitim Bakanlığı (1929). *Ecnebi Memleketlere Gönderilecek Talebe Hakkında Kanun*. (1929, 16 Nisan). *Resmî Gazete*, (Sayı: 1169). Erişim Adresi: <http://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/1169.pdf>

Millî Eğitim Bakanlığı (2016). *Millî Eğitim Bakanlığı yurt dışı lisansüstü öğrenim bursu programı*. Erişim adresi: http://yyegm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2016_10/21031209_ylsy_tanitim_kitapciği.pdf Erişim Tarihi: 20.06.2017

Millî Eğitim Bakanlığı (2017). *Yurt içi akademik danışmanlar toplantısı*. Erişim Adresi: <https://yyegm.meb.gov.tr/www/yurt-ici-akademik-danismanlar-toplantisi/icerik/240>

Millî Eğitim Bakanlığı (2018). *YLSY kurum koordinatörleri toplantısı*. Erişim Adresi: <https://yyegm.meb.gov.tr/www/ylsy-kurum-koordinatörleri-toplantisi/icerik/264>

Novinger, T. (2001). *Intercultural communication: A practical guide*. University of Texas Press.

Patton, Q. (2015). *Qualitative Research & Evaluation Methods: Integrating Theory and Practice*. Thousand Oaks: Sage Publications.

Öçal Ş. (2012). Yurt dışı eğitimi: Sorunlar ve çözüm önerileri. *Eğitim-Öğretim ve Bilim Araştırma Dergisi*, 23, 36-41

Öztürk, M. A. (2001). *So far from home: Turkish student motivation and access to overseas*

higher education in the united states (Doctoral thesis). Available from ProQuest Dissertations and Theses database. (UMI No. 3065830).

Tuzcu, G. (2003). Lisansüstü öğretim için yurtdışına öğrenci göndermenin planlanması. *Millî Eğitim Dergisi*, 160, Autumn. http://dhgm.meb.gov.tr/yayimlar/dergiler/Milli_Egitim_Dergisi/160/tuzcu.htm.

Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu (2013). *Lisans ve lisansüstü burs ve destek programları*. Erişim Adresi: https://www.tubitak.gov.tr/sites/default/files/bideb_referans_lisans_lisansustu.pdf

Üstün, A. (2015). Türk bursiyerlerin yurt dışı deneyimleri ve karşılaştıkları güçlükler. *Eğitim-Öğretim ve Bilim Araştırma Dergisi*, 34, 69-73

Wenhua H. & Zhe Z. (2013). International students adjustment problems at university: A critical literature review. *Akademik Research International*, 4, 400-406.

Yeh, C. J. ve Inose, M. (2003). International students' reported English fluency, social support satisfaction, and social connectedness as predictors of acculturative stress. *Counselling Psychology Quarterly*, 16(1), 15-28.

Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2013). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*, (9.baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Yıldırım, Ö. (2015). English related difficulties experienced by Turkish students studying in a dual diploma ELT program in the USA. *Journal of International Education Research*, 11(2), 107-118.